

ધ્રુવ ભટ્ટ

(જન્મ : 8-5-1947)

ધ્રુવ ભટ્ટનો જન્મ ભાવનગર જિલ્લાના નિંગાળામાં થયો હતો. તેમનું વતન મોરબી છે. તેમણે બી.કોમ. સુધીનું શિક્ષણ મેળવ્યું છે. તેમણે પ્રકૃતિ સાથેના મનુષ્યના આત્મીય સંબંધનું ગુજરાતી નવલકથામાં ઉત્તમ આલેખન કર્યું છે. ‘સમુદ્રાન્તિકે’, ‘અગ્નિકન્યા’, ‘તત્ત્વમસિ’, ‘અતરાપિ’, ‘અકૂપાર’, ‘કર્ણલોક’, ‘તિમિરપંથી’ તેમની નવલકથાઓ છે. ‘શ્રૃણવંતું’, ‘ગાય તેનાં ગીત’ તેમના કાવ્યસંગ્રહો છે. ‘ખોવાયેલું નગર’ તેમનો કિશોરકથાનો સંગ્રહ છે. તેઓ ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમીના પુરસ્કાર તથા સાહિત્ય અકાદમી દિલ્હીના પુરસ્કારથી સન્માનિત થયેલા છે.

ધ્રુવ ભટ્ટની ‘અકૂપાર’ નવલકથામાંથી આ અંશ લેવામાં આવ્યો છે. અકસ્માતે થતું એક સિંહનું મૃત્યુ ગીર પ્રદેશના માણસોને દુઃખથી કેવા ગમગીન બનાવી દે છે, તેનું અહીં આલેખન થયું છે. ગામના પાદરમાં આવેલા પુલ પર રાત્રે બંને બાજુથી આવતી ગાડીઓની લાઈટમાં અંજવાઈ જઈ અંધકાર બાજુ કૂદી પડતા સિંહનું મૃત્યુ થાય છે. મૃત્યુ પામેલા સિંહનો માણસની જેમ અંતિમ સંસ્કાર પણ થાય છે. સિંહના અંતિમ સંસ્કાર નિમિત્તે માત્ર સાસણ જ નહિ આજુબાજુનાં બીજાં દસેક ગામ બંધ પાળીને સિંહના મૃત્યુનો શોક પાળે છે. અહીં મનુષ્ય અને પ્રાણીની આત્મીયતાનું આલેખન અનેક રીતે વિશિષ્ટ છે.

સાસણ પહોંચ્યો ત્યાં બજાર સૂમસામ જોયું. રસ્તા પર આંટા મારતા ટૂરિસ્ટ કે અમસ્તા ભેગા થયેલા માણસો સિવાય કોઈ નહોતું. પોતપોતાની જિપ્સી ઘરે મૂકી રાખીને બજારમાં ભેગા થયેલા ડ્રાઈવરો એક ઓટલે ટોળે વળ્યા હતા. મારી નજર એહમદ પર પડી. મેં ત્યાં જઈને પૂછ્યું, ‘શું છે એહમદ, આજે બધું બંધ કેમ રાખ્યું છે?’

એહમદ ઊભો થઈને ટોળામાંથી બહાર આવ્યો અને મારી સાથે હાથ મેળવીને મારી ખબર પૂછતો હોય તેમ બોલ્યો, ‘કેમ છે, ખેરિયત છે ને ?’

‘હું તો મજામાં છું; પણ અહીં તમે બધા કેમ નવરા ફરો છો ? દુકાનો પણ બંધ છે. કંઈ થયું છે કે શું ?’

‘પરમ દિ રાત્રે આંચ પુલ માથેથી સ્લાવજે પડતું મેલ્યું. આજ ઈનીં મૈંયત કરી તે ગામ બંધ છે. બપોર કેડે સભા સ્હોત થાવાની સે.’

ઘડીભર મને લાગ્યું કે એહમદ મારી મજાક કરે છે. મેં કહ્યું, ‘ગોવિંદભાઈ કહેતા તો હતા, પણ આ પુલ પરથી નીચે! કેવી રીતે થયું ?’

એહમદે બીડી સળગાવી અને મને એક વૃક્ષના ઓટલા તરફ દોરતાં કહ્યું, ‘અજાણતાંમાં. ઈ કાંચ જોય-જાણીને તો નો પડે !’

કહીને એહમદે વાત માંડી. રાત્રે દસ સાડાદસ થયા હશે અને મેંદરડા તરફથી આવતા કોઈ વાહનના ડ્રાઈવરે વળાંક લેતાં જ જોયું હશે કે પુલ ઉપર કોઈ મોટું પ્રાણી ચાલ્યું જાય છે. આગળ ચાલ્યા જતા પ્રાણીએ પોતાની નિરાંતવી ચાલ અને પાછળ કોણ, શું કરે છે તે તરફની બેદરકારીથી તરત જ પોતાની જાત છતી કરી દીધી. ડ્રાઈવરે પુલ પર જ ગાડી થોભાવીને સાસણમાં રહેતા મિત્રને મોબાઈલ કર્યો, ‘આયાં પુલ માથે સ્લાવજ હાલ્યો જાય સે.’

મિત્ર પોતાના જન્મ પછી ક્યારેય ન બનેલી વાત બની હોય તેવું માનવા તૈયાર ન થયો. તેણે કહ્યું, ‘એ ભલે. દોયડે બાંધીને લેતો આવ્ય.’

‘તારો બાપ આ આગળ હાલ્યો જાય સે.’ સામો જવાબ આપ્યો. પછી તરત ડ્રાઈવરનો ચિંતાભર્યો સ્વર સંભળાયો, ‘એ...એ... હોય, એ હોય !’

મિત્ર સાથે વાત કરતા ડ્રાઈવરની નજર પુલના સામે છેડેના વળાંકમાંથી આવતા વાહનની હેડલાઈટના શેરડા પર ગઈ કે તેણે ફોન બાજુ પર મૂકી, પોતાના વાહનની હેડલાઈટ ચાલુ-બંધ કર્યા કરીને સામેથી આવતા વાહનને ચેતવવાનું શરૂ કર્યું.

VISIT...

LANZAROTE
Caliente.COM

પરિણામે સામેથી વળાંકમાં આવતું વાહન જરા ધીમું તો થયું પણ તેના ડ્રાઈવરને હજી પુલ પર શું છે તે દેખાયું નહોતું. સામેનું વાહન વળાંકમાંથી અચાનક નીકળ્યું અને છેક પુલ સુધી આવી ગયું.

ગામના પાદરામાં ગણાય તેવા પુલ પર સિંહ ચાલ્યો આવતો હોવાની અપેક્ષા તો ઠીક, ધારણા પણ કોને હોય? અચરજ, ભય કે હવે શું થશે તેની કલ્પના, કેટકેટલી મૂંઝવણથી ઘેરાયેલા ડ્રાઈવરે પોતાના વાહનની ધીમી, છતાંય ગતિ રોકવા જોરદાર બ્રેક મારી. ચીં...ઈ...ઈ અવાજ કરીને વાહન પુલ વચ્ચે રોકાઈ ગયું.

એહમદે કહ્યું, ‘સ્લાવજ સીધો હાલ્યો ગ્યો હોત તો કાંય થાવાનું નોતું. પણ સાવજ કોને કેય સે ? માણાંના ઘોંઘાટ ને અજવાળાં ઈની મોજમાં નંઈ. ઈનેં તો ઠાઠથી હાલવાની મોજ. ગાડીયું ને માણાં ભાળે ન્યાં આઘો તરીને હાલે.’

એહમદની વાત સાચી હતી. અરણ્યની કેડીઓ પર બંને તરફ તો શું ચારે તરફ વાહનો હોય તોપણ ગીરનો વનરાજ કંઈ પણ પરવા વગર પોતાની મસ્તીમાં વાહનો વચ્ચેથી બેઝિઝક પાર નીકળી જતો મેં જોયો છે. અહીં, પુલ પર સિમેન્ટ, ડામરના રસ્તે તેને નવું લાગ્યું. બેઉ તરફથી આંખો આંજી નાખતા પ્રકાશના શેરડા અને અવાજથી કંટાળીને પ્રકાશહીન વિસ્તારમાં ખસી જવાનું નક્કી કર્યું હોય તેમ શાર્દૂલ પુલની પાળી કૂદીને પેલી તરફ ગયો.

ઘણી વાડીઓના વંડા કુદાવ્યા છે. જંગલખાતાની રક્ષણવાડ પણ સહેલાઈથી વળોટી છે. એ બધાની સરખામણીએ આ ચારેક ફૂટની દીવાલ તો રમત કહેવાય. આ કૂદા કે પેલી તરફના અંધારા ખેતરમાં !

એહમદે પૂરી થયેલ બીડી પથ્થર પર ઘસીને ઠારી. પછી એક તરફ ફેંકીને વાતનું સમાપન કરતો હોય તેમ બોલ્યો, ‘દિ હોત તો તો સ્લાવજ વંડીની ઓલીકોર તળિયું નથ્ય ઈ તો ભાળી લેત. દિ હોય તો ઈને સ્હંધી સ્હમજ પડે. આ તો રાત્રે અગ્યાર વાગ્યા’તા. પાસી બેય કોરથી આંખ્યું અંજાય ગઈ. ઈમાં ઈનીં ગણતરી જરાક ખોટી પડી ગઈ.’

પોતાના સામ્રાજ્યમાં ફરતા રાજવીની અદાથી, અભય, મસ્તાન, રઝળપાટ તો સિંહ માટે સહજ છે. તેની આ અદાએ જ તો ભૂતકાળમાં પોતાની પેઢીઓની પેઢીઓને શિકારી સામે સહજ ધરી છે. એ જ શાહી મિજાજથી રહેવા, ચાલવાનો સ્વભાવ ક્યારેક તેને અવાવરુ કૂવાઓમાં ગરકાવ કરી દે છે. અહીં તો નીચે હીરણ હતી.

હીરણનો પથરાળ પટ પણ પોતાનો કાળમીઠ સ્વભાવ છોડી શકે તેમ ક્યાં હતો. એમ હોત તોપણ ગમે તેટલું ચાહીનેય છેક ઉપરથી આવી પડેલા વનરાજને બચાવે તો કેમ કરીને ? થવાનું હતું તે જ થયું. પડતાં વેંત સિંહનું માથું ફાટી ગયું.

ડ્રાઈવરોએ હતાં તે સાધનોથી નીચે જોવા નિષ્ફળ પ્રયત્નો કર્યા. પછી ભૂમો પાડતા જઈને ઊંઘતા ગામને જગાડ્યું. જે કોઈએ આ બનાવ વિશે જાણ્યું તેણે અરેરાટી વ્યક્ત કરી.

તે રાત્રે નદીના પટમાં વન ખાતાની સર્યલાઈટો, નદીમાં ઊતરેલી જીપ ગાડીઓનો પ્રકાશ, કિનારે ઊભેલી એમ્બ્યુલન્સ, સ્ટ્રેચર લઈને નદીમાં ગયેલા ફોરેસ્ટરો અને બીટગાર્ડની ટોર્ચનો પ્રકાશ. એહમદે આ બધું એક વાક્યમાં વર્ણવી દીધું, ‘ઘડીક તો અડધી રાત્રે દિ ઉગાડી દીધો.’

જૂનાગઢથી ડોક્ટર અને અધિકારીઓએ આવીને પોસ્ટમોર્ટમ અને બીજી વિધિઓ પૂરી કરી. પછી સવારે સિંહના નશ્વર દેહને અવલ મંજિલે પહોંચાડ્યો.

જગતમાં નહિ તો દેશમાં તો આવો આ પહેલો બનાવ હશે જ્યાં જેને આપણે એક પ્રાણી ગણીએ છીએ તેના અંતિમ સંસ્કાર નિમિત્તે સાસણ જેવું વિવિધ વરણની વસ્તી ધરાવતું ગામ બંધ રહે. માત્ર સાસણ જ નહિ, હરિપુરા, હીરણવેલ, ચિત્રાવળ, ચિત્રોડ, બોરવાવ, ભોજદે ન જાણે ક્યાં ક્યાંના લોકોએ પોતાનો શોક આ રીતે દર્શાવ્યો.

(‘અકૂપાર’માંથી)